



MUSEENE I SØR-TRØNDELAG

**STRATEGISK PLAN FOR
FORSKNING OG KUNNSKAPSUTVIKLING
2018 - 2022**

**Det vi trenger er ikke viljen til å tro, men ønsket om å finne ut.
(Bertrand Russell)**

**Alt for å finne det sannes mysterium,
- *det* er den ekte forskers kriterium.
(Henrik Ibsen)**

Innhold

- 1. Innledning**
- 2. Generelle mål for forskning i museer – et tilbakeblikk**
- 3. Forskning og kunnskapsutvikling i MiST – dagens situasjon**
- 4. Definisjoner**
- 5. Forskning og kunnskapsutvikling i MiST**
- 6. Organisering**
- 7. Strategiske mål for forskning i MiST 2018 – 2022**

1. Innledning

I definisjonen av et museum, vedtatt av The International Council of Museums (ICOM), inngår forskning som en del av beskrivelsen av museenes overordnede arbeidsfelt:

Et museum er en permanent, ideell institusjon, som skal tjene samfunnet og dets utvikling, er åpent for publikum, og som samler inn, bevarer, forsker i, formidler og stiller ut materiell og immateriell kulturarv om menneskene og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.

Forskning og kunnskapsutvikling betraktes som en grunnleggende del av museenes virksomhet og museenes samfunnsoppdrag, på linje med innsamling, bevaring, dokumentasjon og formidling.

Målet med denne planen er å fastsette strategiske mål, overordna tiltak og organisering av forskning og kunnskapsutvikling i Museene i Sør-Trøndelag (MiST). Planen erstatter «Forskningsplan for Museene i Sør-Trøndelag», vedtatt av styret 29. mars 2011 (B-sak 14/11). Planen inngår i MiSTs samlede planverk og må sees i sammenheng med øvrige relevante delplaner (samlingsutvikling, samlingsforvaltning, formidling), og den skal være retningsgivende for planlegging av fellestiltak og de enkelte museumsenhetenes egne handlingsplaner for forskning og kunnskapsutvikling.

2. Generelle mål for forskning i museer – et tilbakeblikk

I løpet av de siste 20 årene er det blitt rettet stor oppmerksomhet mot forskning og kunnskapsutvikling i offentlige utredninger og politiske dokumenter om museumsfeltet. Mange av de betraktninger som er lagt fram, har fortsatt stor relevans som grunnlag for forståelsen av den betydning forskning og kunnskapsutvikling har for museenes virksomhet som helhet.

I museumsmeldingen «Museum. Mangfold, minne, møtestad» fra 1996, (NOU 1996 : 7), ble behovet for styrking av forskning som en grunnleggende aktivitet i museene, understreket dersom museene fullt ut skulle fylle sin rolle som «samfunnsminne». Utvalget bak meldingen stilte seg skeptisk til «eit museumssyn som så å seia frigjer kunnskapsgenerering ved musea frå forskningsaktivitet, eller som tilviser forskning til eit liv ved sida av og i tillegg til innsamling og dokumentasjonsarbeid.» Det heter videre at «forskning i musea skal ikkje leva sitt eige liv, lausrive frå det samfunnet som musea skal tjena. Til liks med anna forskning skal museumsforskning ha eit dynamisk perspektiv, der all kunnskap i prinsippet skal prøvast, revurderast, forkastast, modifiserast og reviderast i ein kontinuerlig prosess.»

Utvalget peker dessuten på at institusjonene bør ta større ansvar for forskningen ved å integrere arbeidet i institusjonsplanleggingen.

Dette ble fulgt opp i St. meld. Nr. 22 (1999 – 2000) «Kjelder til kunnskap og oppleving», den såkalte ABM-meldingen som lå til grunn for den store strukturendringen i det norske museumslandskapet. I meldingen heter det bl.a.:

Forskning i tilknytning til musea skal vera grunnlaget for og stø opp under samlingsbevarings og formidlingsarbeidet. [...]

For å fylla rolla som aktive samfunnsinstitusjonar er det avgjerande viktig at museumsverksemda femner om eller på annan måte knyter an til forskning og forskingsresultat. På dette området gjer det seg gjeldande store skilnader mellom musea. [...]

Formidlingstiltaka ved musea i form av utstillingar eller publikasjonar bør vera tufta på nyare forskingsresultat. Dette vil i dei fleste tilfella òg tilseia at det bør vera ein nær samanheng mellom planane for innsamling, forskning og formidling ved eit museum.

I Stortingsmelding nr. 48 (2002 – 2003) «Kulturpolitikk fram mot 2014» blir disse momentene gjentatt og ansvaret til de konsoliderte museumsenhetene understreket:

Dersom musea skal fungera som gode samfunnsinstitusjonar, må formidlinga vera tufta på eit fagleg grunnlag som er etablert gjennom eiga forskning. Men det lèt seg vanskeleg gjera å leggja til rette for aktiv og god forskning ved mange små institusjonar. I hovudsak vil slik aktivitet difor måtta drivast i regi av dei konsoliderte museumseiningane.

I nok en stortingsmelding (nr. 49, 2008 – 2009), «Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying», er et helt kapittel, (4.2), viet museenes forskningsaktivitet. Erfaringer fra en rekke museer er referert. Det pekes på at forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling. Samtidig understrekes det at økt forskningssamarbeid i museumsnettverkene og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren er et viktig virkemiddel og et mål.

Blant de tilrådingene som er lagt fram i Kulturutredningen 2014 (NOU 2013 :4) blir det slått fast at det i kulturpolitikken er behov for økt fokus på forskningsinnsatsen på kunst- og kulturvernområdene. Videre foreslås det at i den statlige kulturpolitikken må oppmerksomheten vendes fra å bygge den kulturelle infrastrukturen til innholdet i den. Blant tiltak som nevnes er

- i større grad å rette ressursinnsatsen inn mot formidlingstiltak
- å trappe opp forskningsinnsatsen på kunst- og kulturpolitikken gjennom etablering av et forskningssenter for kultursektorforskning.

I de årlige tilskuddsbrevene til museene fra Kulturdepartementet er det listet opp en rekke vilkår for overføringen av det statlige driftstilskuddet. I brevet til MiST for 2017 heter det om mål for tildelingen:

Bevilgningen til museene skal bygge opp under det overordnede målet om å bidra til at alle kan få tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet, å fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse, samt å samle inn, bevare, dokumentere og formidle kulturarv.

Målene for bevilgningene til museum og visuell kunst er å legge til rette for at

- museene er aktuelle og profesjonelle og utøver en aktiv samfunnsrolle
- museene formidler kunnskap og opplevelse
- museenes samlinger sikres og bevares best mulig samt gjøres tilgjengelige
- **museene forestår forskning og utvikler ny kunnskap** (uthevet her)
- visuelle kunstuttrykk skapes, formidles og blir etterspurt

Dette gjenspeiles i virksomhetsrapportene som følger de årlige søknadene om statlig støtte der forskning og kunnskapsutvikling skal rapporteres spesifikt.

De statlige føringene for forskning, kunnskapsutvikling og kompetanseheving i museene er fortsatt sterke. 31.mars 2017 ble Stortingsmelding nr. 25 (2016-17) «Humaniora i Norge» lagt fram. Der heter det i kapittel 4 om «Humaniora i arkiver, biblioteker, museer, kulturminneforvaltning og kunstinstitusjoner»:

Arkiver, biblioteker og museer samt kulturminneforvaltningen forvalter uvurderlig kildemateriale for humanistisk forskning. En forutsetning for at kulturarvs- og kunstinstitusjonene kan ivareta sine oppgaver og samfunnsoppdrag på en tilfredsstillende måte, er at det utdannes gode humanister. Tettere samarbeid mellom disse institusjonene og universitetene og høyskolene er ønskelig. Forskningsaktiviteten ved arkiver, biblioteker og museer har økt de siste årene og bidrar til kvalitetsheving i virksomheten. Godkjente publiseringskanaler for fagfelleverdert forskning er kommet på plass. Åpenhet om, og tilgang til, forskningsresultater og annen relevant faglig aktivitet er ønskelig.

Derfor forventer regjeringen:

- at arkiver, biblioteker, museer, kulturminneforvaltning og kunstinstitusjoner fortsetter det positive kvalitetshevingsarbeidet i institusjonene.

Derfor vil regjeringen:

- vurdere tiltak for å stimulere til mer forskningssamarbeid mellom universiteter og høyskoler og forskere ved arkiv, biblioteker og museer, samt behovet for forskningsmidler som er tilpasset de sistnevnte institusjonenes egenart og kapasitet som forskningsinstitusjoner, i forbindelse med videreutvikling av de forskningspolitiske virkemidlene på feltet.
- legge til rette for at forskning og andre relevante aktiviteter utført ved arkiver, biblioteker og museer kan registreres i forskningsinformasjonssystemet CRISTin.

2.1 Oppsummering

Et gjennomgående syn på forskningens og kunnskapsutviklingens rolle i museenes virksomhet beskrevet i offentlige dokumenter gjennom de siste 20 år kan oppsummeres slik:

- forskning og kunnskapsutvikling i museer er en primæroppgave på linje med andre basisoppgaver som samlingsforvaltning og formidling
- forskning og kunnskapsutvikling er en del av museenes samfunnsansvar
- forskning og kunnskapsutvikling er ikke noe som ansatte skal forventes å gjøre « i tillegg»
- forskning og kunnskapsutvikling skal ligge til grunn for institusjonsutvikling
- forskning og kunnskapsutvikling skal bidra til kompetanseheving i museene
- forskning i museene gir innspill til andre forskningsområder
- forskning og kunnskapsutvikling i museene skal styrkes gjennom samarbeid med andre kunnskapsinstitusjoner og gjennom nasjonale og internasjonale nettverk

Signalene fra offentlige myndigheter har blitt fulgt opp av tiltak for å stimulere museumsforskningen i regi av Forskningsrådet og Norsk Kulturråd, og fra Museumsforbundet gjennom etableringen av en egen seksjon for forskning. Arbeidet der har som mål å synliggjøre og styrke forskningen gjennom kurs, seminarer og konferanser. Også innenfor museumsnettverkene har signalene fra myndighetene blitt fulgt opp med felles forskningsprosjekter.

3. Forskning og kunnskapsutvikling i MiST – dagens situasjon

«Forskningsplan for Museene i Sør-Trøndelag» fra 2011 hadde som mål

å bidra til utvikling av alle museene i MiST i tråd med vedtatte satsningsområder og strategiplaner. Forskningen skal baseres på ny teori og fagspesifikk kunnskap, forskningen skal være nyskapende, og den må utnytte og videreutvikle museenes samlede tverrfaglige kompetanse.

Forskningsplanen skal bidra til å utvikle nye kunst- og kulturhistoriske problemstillinger og tilnærminger til eksisterende samlinger og samtidige kunst- og kulturuttrykk, og bidra til kompetanseheving gjennom teori – og metodeutvikling.

Det har siden 2011 vært nedsatt et forskningsutvalg som gjennom de siste to årene har vært lite operativt. Ved MiSTs utviklingsavdeling er det tilsatt seniorrådgiver forskning (tidligere forskningskoordinator).

I MiSTs strategiplan 2014-2017 heter det at «basisfunksjonene innsamling, bevaring, forskning og formidling skal være preget av høy kvalitet og sterke fagmiljøer i god kontakt med kolleger nasjonalt og internasjonalt». Museene skal være en «aktiv deltaker i den nasjonale kulturpolitikken», og «berike samfunnet med kunnskap, forståelse og opplevelser». Dette fordrer kunnskap og kunnskapsutvikling, og nødvendiggjør forskning på samlinger, formidling, læring i museene og museenes samfunnsrolle.

Et av hovedmålene i MiSTs mål og strategiplan er at MiST skal «Styrke og utvikle forvaltning, forskning, formidling og læring». Dette er videre poengtert gjennom styringsmål for forskning i perioden 2016-18, vedtatt i styremøte 12.02.16: «I 2018 skal forskningsarbeidet ha økt, gjennom intern tilrettelegging, kompetanseutvikling og samhandling med kunnskapssektoren.»

MiST har i løpet av de siste årene styrket sin samlede vitenskapelige faglige kompetanse gjennom nye tilsetninger og kompetanseheving på forskjellig nivå blant øvrige ansatte. Museet har i dag fire personer med doktorgrad, fem personer med autorisasjon som konservator NMF og tre personer med autorisasjon som førstekonservator NMF (Museumsforbundets godkjenningsordning). Det er dessuten flere ansatte som er i gang med doktorgradsarbeid. Flere av museene i MiST samarbeider på ulike måter med universitet og andre kunnskapsinstitusjoner om forskningsprosjekter. Det er ingen av museene som deltar i forskningsprosjekt gjennom de etablerte nasjonale museumsnettverkene.

Gjennom Museumsforlaget, som er et heleid datterselskap i MiST, har museet etablert en profesjonell formidlingskanal for faglige publikasjoner.

Humanoriameldingen oppsummerer situasjonen for forskning i museene slik:

Forskningsaktiviteten ved arkiver, biblioteker og museer har økt de siste årene og bidrar til kvalitetsheving i virksomheten. Museene har styrket sin kompetanse. Likevel varierer fremdeles forskningskompetansen og mulighetene for å drive forskning ved museene.

Denne vurderingen må også sies å være gjeldende for situasjonen i MiST. Det er derfor avgjørende at museet i kommende strategiplanperiode vier stor oppmerksomhet til mål og virkemidler for forskning og kunnskapsutvikling.

4. Definisjoner

De fleste konsoliderte museer spenner over et bredt spekter av fagområder. Dette er også gjeldende for MiST. Dermed blir forskningsoppgavene mange og omfatter både museenes samlinger og museet som institusjon. "Museumsforskning" er derfor langt fra noe entydig begrep (Eriksen 2009). I museenes mangefasetterte identitet, har det vært vanskelig å forankre en entydig forståelse av hva forskning og kunnskapsutvikling er.

Forskning i museer skiller seg ikke fra annen forskning og er underlagt de samme kvalitetskrav. MiST legger OECDs definisjon til grunn for sin forståelse av forskning og kunnskapsutvikling ("Frascatimanualen"):

Forskning og utviklingsarbeid (FoU) er kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap - herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn - og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser.

FoU-begrepet dekker tre aktiviteter:

Grunnforskning er eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlag for fenomener og observerbare fakta, uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.

Anvendt forskning er også virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er imidlertid primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.

Utviklingsarbeid er systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot:

- det å framstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller
- innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester.

5. Forskning og kunnskapsutvikling i MiST

Forskning og kunnskapsutvikling skal være grunnlaget for MiSTs forvaltning, formidling og faglige utvikling. Alt forsknings- og kunnskapsutviklingsarbeid skal ende opp i en synliggjøring overfor en definert målgruppe. Målet er kvalitetsprega kunnskapsproduksjon og formidling til et bredt publikum, eller definerte målgrupper.

Forskning og kunnskapsutvikling som utføres av MiSTs ansatte skal være knyttet til institusjonens mål og oppgaver og utføres i samsvar med etablert juridisk, etisk og akademisk praksis.

Forskning og kunnskapsutvikling er likeverdig arbeid i MiST. Kunnskapsutvikling vil kunne betraktes som forskningsforberedende arbeid. Dokumentasjonsarbeid (innsamling, registrering og kunnskapsoppbygging knyttet til samlingene, mv.) skal bygge på arbeidsmetoder som ivaretar dette perspektivet.

Forskning i museer skiller seg ikke fra annen forskning. De generelle grunnleggende krav om at forskningen skal ta utgangspunkt i en definert problemstilling, bygge på en metodisk tilnærming, være nyskapende, at resultatene skal være etterprøvbare og være relevante gjelder også for forskning i museer.

Men museet som forskningsinstitusjon er forskjellig fra andre forskningsinstitusjoner gjennom den nære koblingen til andre grunnleggende oppgaver som forvaltning og formidling. Den tredelte virksomheten – forvaltning, forskning og formidling – innebærer krav fra samfunnet som andre forskningsinstitusjoner ikke blir stilt overfor.

5.1 Arbeidsområder for forskning og kunnskapsutvikling

Forskning og kunnskapsutvikling i MiST kan ta utgangspunkt i ulike områder av museets samlede virksomhet.

Samlingsbasert kunnskapsutvikling

Dette omfatter både gjenstandsbasert dokumentasjon og forskning og dokumentasjon og forskning knyttet til samlingenes historiske- og samfunnsmessige kontekst. Til dette området hører også forskning og kunnskapsutvikling på materialer og metoder for bevaring.

Handlingsbåren kunnskap

MiST forvalter handlingsbåren kunnskap innen en rekke områder som musikk og dans, ulike former for tradisjonshåndverk, bygningsvern, bygging og seiling av norske klinkbygde båter, drift og forvaltning av seildampskip og museumsjernbane.

Museenes virksomhet

Museenes praksiser og museets relasjoner til samfunnet som formidling, publikumsoppslutning, pedagogikk og læring.

5.2 Formidling av MiSTs kunnskapsproduksjon

Museenes forskning og kunnskapsutvikling kan formidles på forskjellige måter. Formidlingen må være relevant for målgruppen.

- Utstillingen med sin tredimensjonale karakter, utgjør en vesentlig del av museenes formidling. Den forskningsbaserte utstillingen representerer et særtrekk ved museenes virksomhet.
- Utstillingskataloger, som også kan inneholde fagfelleverderte artikler.
- Formidling til et bredt publikum gjennom foredrag, artikler og bøker, deltakelse i samfunnsdebatten.
- Fagfelleverderte tidsskriftsartikler, monografier og avhandlinger.
- Foredrag og papers ved konferanser.
- Formidling av samlingsrelatert kunnskap, bl.a. gjennom digitale verktøy.

6. Organisering

Ansvar for gjennomføring av forskning og kunnskapsutvikling i MiST ligger i den linjebaserte organiseringen (adm. dir., ledergruppe, den enkelte avdeling og avdelingens leder). Ved den enkelte avdeling har museumsdirektøren ansvar for å følge opp MiSTs plan for forskning og kunnskapsutvikling.

For å arbeid for at MiST skal nå sine strategiske mål, opprettes det et utvalg som skal følge opp forsknings- og kunnskapsutviklingsarbeidet gjennom å:

- være en aktiv rådgiver for hele organisasjonen i spørsmål om forskning og kunnskapsutvikling.
- utarbeide en årlig handlingsplan for felles tiltak innen forskning og kunnskapsutvikling
- planlegge og gjennomføre felles tiltak for kompetanseheving for forskning og kunnskapsutvikling
- initiere interne samarbeidsprosjekter i MiST
- bidra til å utvikle samarbeid internt i museumssektoren og med eksterne aktører
- utarbeide en årlig rapport over den samlede virksomheten innen forskning og kunnskapsutvikling i MiST

Utvalget skal bestå av:

- En museumsdirektør utnevnt av adm. direktør som skal være leder i utvalget.
- To ansatte med forskningskompetanse utnevnt av adm. direktør
- En representant fra Utviklingsenheten som har ansvar for koordinering av arbeidet, saksbehandling og oppfølging av vedtak i utvalget. Utviklingsenheten skal også initiere saker og prosjekt til utvalget.
- Forskningsutvalget rapporterer til adm. direktør og ledergruppen.

7. Strategiske mål for forskning og kunnskapsutvikling i MiST 2018 – 2022

Forskning og kunnskapsutvikling skal forankres og tydeliggjøres i MiSTs overordnede strategier.

Forskning og kunnskapsutvikling skal bygge opp under MiSTs samlede og den enkelte avdelings formål og samfunnsrolle.

Ambisjonene skal være tydelige og realistiske og ha en lang tidshorisont.

Forskning og kunnskapsutvikling skal være grunnlaget for MiSTs forvaltning, formidling og faglig utvikling. Forskningen skal være nyskapende, og den må utnytte og videreutvikle museenes samlede tverrfaglige kompetanse.

Alt forsknings- og kunnskapsutviklingsarbeid skal ende opp i en synliggjøring for publikum.

Målet er kvalitetspreget kunnskapsproduksjon og formidling til et bredt publikum, eller definerte målgrupper.

- MiSTs forsknings- og kunnskapsutviklingsarbeid skal være synlig i det nasjonale og internasjonale fagmiljøet.
- MiST skal ha ansatte med høy kompetanse for forskning og kunnskapsutvikling. Det skal sikres gjennom rekruttering, lønnspolitikk og tilrettelegging for kompetanseutvikling.
- MiST skal synliggjøre forskning og kunnskapsutvikling, både samlet og i forhold til den enkelte medarbeider.

- MiST skal initiere og utvikle samarbeid med andre kunnskapsinstitusjoner og nasjonale og internasjonale nettverk.
- Det skal utarbeides egne årlige handlingsplaner for forskning og kunnskapsutvikling ved den enkelte museumsavdeling og for fellesprosjekt.
- Det skal etableres et faglig forum som møtested for ansatte som aktivt arbeider med forskning og kunnskapsutvikling.